

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

ISSN: 1304-5482 / e-ISSN: 2564-6478

Cilt/Volume: 17 Sayı/Issue: 2
Temmuz - Aralık/July - December 2020

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi

Cilt/Volume: 17 Sayı/Issue: 2 Temmuz - Aralık / July - December 2020

ISSN: 1304-5482 / e-ISSN: 2564-6478

Bu dergi uluslararası EBSCO HOST Research Databases veri indeksi tarafından taranmaktadır.

Sahibi / Owner

Milel ve Nihal Eđitim, Kùltür ve Düşünce Platformu Derneđi adına Hakan Olgun

Yazı İşleri Sorumlusu / Legal Representative

Yasin Aktay

Editör / Editor

Şinasi Gündüz

Editör Yrd. / Co-Editors

Cengiz Batuk

Hakan Olgun

Editör Kurulu/ Editorial Board*

Mehmet Alıcı, Mahmut Aydın, Cengiz Batuk, Şinasi Gündüz, Hakan Olgun,

M. Mahfuz Söylemez, Burhanettin Tatar

Danışma Kurulu/Advisory Board*

Baki Adam (Prof. Dr., Ankara Üniversitesi); Mohd Mumtaz Ali (Prof. International Islamic University of Malezya); Kemal Ataman (Prof. Dr., Marmara Üniversitesi); Mehmet Akif Aydın (Prof. Dr., Medipol Üniversitesi); Dursun Ali Aykıt (Prof. Dr., Marmara Üniversitesi); Yılmaz Can (Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi); Ahmet Çakır (Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi); Mehmet Çelik (Prof. Dr., Anka Teknoloji Üniversitesi); Waleck S. Dalpour (Prof. Dr., University of Maine at Farmington); İsmail Engin (Dr., Berlin); Cemalettin Erdemci (Prof. Dr., Siirt Üniversitesi); Richard Foltz, (Prof., Concordia University); Erman Gören (Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi); Tahsin Görgün (Prof. Dr., 29 Mayıs Üniversitesi); Ahmet Güç (Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi); Recep Gün (Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi); Ö. Faruk Harman (Prof. Dr., İbn Haldun Üniversitesi); Erica C.D. Hunter (Dr., University of London); Mehmet Katar (Prof. Dr., Ankara Üniversitesi); Mahmut Kaya (Emekli Prof. Dr.); Sadık Kılıç (Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi); Şevket Kotan (Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi); Ali Osman Kurt (Prof. Dr., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi); İlhan Kutluer (Prof. Dr., Marmara Üniversitesi); George F. McLean (Prof. Dr., Catholic University, Washington DC); Yasin Meral (Doç. Dr., Ankara Üniversitesi); Ahmet Yaşar Ocak (Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi); Jon Oplinger (Prof. em.); Ömer Özsoy (Prof. Dr., Frankfurt Gothe Universität); Rosalie Helena de Souza Pereira (Pontificia Universidade Católica de São Paulo); Ekrem Sarıkçoğlu (Emekli Prof. Dr.); Hüseyin Sarođlu (Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi); Bobby S. Sayyid (Prof., Leeds University); İsmail Taşpınar (Prof. Dr., Marmara Üniversitesi); Martin Whittingham (Dr., Oxford University); Hüseyin Yılmaz (Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi); Ali İhsan Yitik (Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi)

* Soyadına göre alfabetik sıra / In alphabetical order

Kapak ve Sayfa Tasarımı / Cover & Page Design

Bilal Patacı

Baskı / Publication

Ladin Ofset - İstanbul, Ocak 2021

2.Mat. Sit. 3 NB 15 Topkapı İstanbul / İsmail Tüz 0212 501 24 18

Yönetim Yeri / Administration Place

Milel ve Nihal Eđitim, Kùltür ve Düşünce Platformu Derneđi

Fevzipaşa Cad. Şehit Mehmet Sarper Alus Sok. No: 5, K.: 3, Tel: (0212) 533 97 31 Fatih/İstanbul

www.milelvenihal.org e-posta: dergi@milelvenihal.org

Milel ve Nihal yılda iki sayı olarak altı ayda bir yayımlanan **uluslararası hakemli** bir dergidir.

Milel ve Nihal'de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın dili Türkçe ve İngilizce'dir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları *Milel ve Nihal*'e ait olup, yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınmaz. Yazıların yayımlanıp yayımlanmamasından yayın kurulu sorumludur.

bu sayıda / contents

193-194 | Editörden / From Editor

Makaleler / Articles

195-224 | *Araştırma makalesi / Research article*
Abdullah ALTUNCU
Haskala Sırasında Yayımlanan Bir Dergi: Ha-Measef
(1783-1811)
A Journal Published over the Course of Haskalah:
Hame'assef (1783-1811)

225-248 | *Araştırma makalesi / Research article*
Halit YEŞİLMEN
Farklı Etnik Gruplar Arası Etkileşimlerde Atasözlerinin
Rolü: Süryaniler ve Mahallemiler Arasında Bir
Karşılaştırma
The Role of Proverbs on Interactions Between Different
Ethnic Groups: A Comparison Between Syrians and
Mhallemies

249-280 | *Araştırma makalesi / Research article*
Yaşar KAPLAN
Hakkâri'de Nestûrî Patrikliğinin Son Dönemi (1876-1915)
The Last Period of the Nestorian Patriarchy in Hakkâri
(1876-1915)

281-297 | *Araştırma makalesi / Research article*
Ramazan ADIBELLİ
İslam Karşıtı Söylemi Bilimsellik Kisvesine
Büründürmek: Hans G. Kippenberg Örneği
Disguising Anti-Islamic Discourse in Science
Package: The Case of Hans G. Kippenberg

Araştırma makalesi / Research article
Emin Selçuk TAŞAR & Halil İbrahim DÜZENLİ
Türkiye’de Cami Gündemi, Medya ve Mimarlık (2009-
2013): Şakirin, Mimar Sinan, Çamlıca ve Sancaklar
Camileri Üzerine
The Agenda of Mosque in Turkey: Media and
Architecture (2009-2013) in the Cases of the Şakirin,
Mimar Sinan, Camlica and Sancaklar Mosques

299-332

Araştırma makalesi / Research article
Adem ÇAYLAK & Onur YILDIRIM
Nevâbitten Muhalefete: Mütevahhid’in Muhalefetinden
Erdemli Siyasal Topluma
From Nawabit to the Opposition: From the
Opposition of the Mutevahhid to the Virtuous
Political Society

333-359

Kitap Tanıtımı ve Tenkitler / Review

Kitap Tanıtımı / Review
Bilal PATAÇI
Şinasi Gündüz, *Güç, İktidar ve Kutsal: tanrı-kral’dan
tanrı-insan’a* (İstanbul: Hikav Yayınları, 2020)

361-367

Kitap Tanıtımı / Review
Muammer ÖZDEMİR
Bilal Toprak, *Din Arkeolojisi ve Göbekli Tepe -
Disiplinlerarası Eleştirel Bir Yaklaşım-* (İstanbul:
MilelNihal Yayınları, 2020)

368-374

Kitap Tanıtımı / Review
Ayşe ÇEKİÇ
Teofilo F. Ruiz, *Tarihin Dehşeti Batı Medeniyetinde
Hayatın Belirsizlikleri* (çev. İsmail Aydın, İstanbul: Ketebe
Yayınları, 2019)

375-381

Editörden

Milel ve Nihal Dergisi yeni bir karma içeriğiyle okurlarıyla buluşuyor. Din araştırmaları alanında kaleme alınmış makalelere yer verdiğimiz dergimizin bu sayısında, Yahudi Haskala hareketinin periyodik yayın organından modern cami mimarisinin medyatik algılanışına, Hakkâri Nestûrî cemaatinden, atasözleri bağlamındaki Süryani ve Mahallemi kültürleri temelinde etnografik çalışmaya, Batılı akademik çevrelerdeki İslamofobik söylemlerden İbn Bacce'nin muhalefet teorisine kadar birbirinden değerli çalışmaları okuyucusu ile buluşturmuş oluyoruz.

Abdullah Altuncu, "Haskala Sırasında Yayınlanan Bir Dergi: Ha-Measef (1783-1811)" başlıklı makalesinde Yahudi Aydınlanması olan Haskala düşüncesinin yayın organı *Ha-Measef* adlı periyodiği konu edinmektedir. *Ha-Measef*'in Avrupa Yahudilerinin düşünce dünyasına ışık tutması bakımından önemine işaret edildiği makalede, Yahudilerin kendi kaleminden üretilmiş yorumlar ile Yahudi Aydınlanması'nın iç dünyasına ulaşılmasının imkânı değerlendirilmiştir. Halit Yeşilmen ise "Farklı Etnik Gruplar Arası Etkileşimlerde Atasözlerinin Rolü: Süryaniler ve Mahallemiler Arasında Bir Karşılaştırma" adını taşıyan çalışmada temel olarak atasözlerinin farklı grupların etkileşimlerindeki rolünü ele almıştır. Konuyu Mardin'de yaşayan Süryani ve Mahallemilerin kullandıkları atasözleri ile sınırlandıran yazar, sadece grup içinde kullanılan atasözlerinin farklı sosyo-kültürel öğeler taşıdığı ve bu açıdan grubun farklı okuma biçimini korumasına aracılık ettiğini tespit etmiştir.

"Hakkâri'de Nestûrî Patrikliğinin Son Dönemi (1876-1915)" başlıklı çalışmada Yaşar Kaplan, XIX. yüzyıl sonlarından 1915 yılına kadar Hakkâri bölgesinde yaşayan Nestûrî halkının dini ve sosyal yaşamını konu edinmektedir. Makalede temel olarak Nestûrî Kilisesi patrikliği yapmış olan Mar Şem'un Ruel (Ruwel) (1861-1903), Mar Şem'un Benyamin (1903-1918) ve önemli Nestûrî simalarından biri olan Nemrud Efendi'nin (ö. 1915) faaliyetleri ele alınmıştır. Ramazan Adıbelli'nin "İslam Karşıtı Söylemi Bilimsellik Kisvesine Büründürmek: Hans G. Kippenberg Örneği" adını taşıyan çalışmada 11 Eylül olayları ile Arapça bir mektup arasında ilişki kuran Alman dinler tarihçisi Hans G. Kippenberg'in yorumu

değerlendirilmektedir. Makalede Kippenberg'in kurgusunun yapı bozumu yapıldığında bilimsel bir yaklaşımla bağdaşmadığına ayrıca ideolojik ve indirgemeci bir söyleme sahip olduğuna işaret edilmektedir.

Emin Selçuk Taşar ve Halil İbrahim Düzenli tarafından "Türkiye'de Cami Gündemi, Medya ve Mimarlık (2009-2013): Şakirin, Mimar Sinan, Çamlıca ve Sancaklar Camileri Üzerine" başlığıyla kaleme alınan iki yazarlı makalede İstanbul'da inşa edilen bu dört caminin 2009-2013 yılları arasında Türkiye medyasında, daha önce hiç olmadığı kadar gündem konusu edildiği ve dolayısıyla bu tarihsel aralık irdelenmeyi hak eden anlamlı bir dönem olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle makalede, bu dört caminin ele alındığı 2009-2013 yılları arasında yayımlanmış 8000 basılı medya verisi üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmede niceliksel verilerle oluşturulan grafiklerdeki anlamlı değişimler yorumlanmış, söz konusu yılları arasında Türkiye'de cami-mimarlık gündeminin siyasi ve ideolojik çerçevede kırılma noktaları, kritik eşikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bir diğer iki yazarlı çalışma "Nevâbitten Muhalefete: Mütevahhid'in Muhalefetinden Erdemli Siyasal Topluma" başlığıyla Adem Çaylak ve Onur Yıldırım tarafından kaleme alınmıştır. Makalede bireyin ancak bir siyasal toplum içinde iyi, mutlu ve yetkin olacağı kabul edilen klasik ya da modern siyaset felsefesinin aksine, filozofun/bireyin tek başına da mutlu olabileceği ve yetkinleşebileceği iddiasını dile getiren İbn Bacce'nin "tedbirü'l-mütevahhid" yani "yalnız insanın yönetimi" kavramsallaştırmasından yola çıkılarak erdemsiz bir toplumda mütevahhidin (nevâbitin) muhalefetinden erdemli bir siyasal topluma dönüşümün imkânı ele alınmıştır.

Bu makalelerin yanı sıra yakın zamanda yayınlanarak okuyucularıyla buluşmuş olan üç önemli kitap hakkında değerlendirme yazıları yer almaktadır.

Yeni sayıda görüşmek üzere...

Editör